

EWALUACJA EX-POST

LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU (LSR)

na lata 2008-2015

LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA

„VISTULA - TERRA CULMENSIS - ROZWÓJ PRZEZ TRADYCJĘ”

Stolno, 30.04.2015 r.

SPIS TREŚCI:

Strona:

2	WSTĘP
2	OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA LGD
3	STRUKTURA ORGANIZACYJNA:
3	Walne
4	Zarząd
5	Rada:
6	Komisja Rewizyjna
6	Biuro LGD:
7	Członkowie Stowarzyszenia
8	METODOLOGIA BADAWCZA
12	ZAŁOŻENIA LSR I ICH OCENA
21	ZADANIA WDRAŻANE W RAMACH RÓŻNYCH PROGRAMÓW
22	WNIOSKI Z REALIZACJI LSR W LATACH 2008-2015, Podsumowanie
25	ZAŁĄCZNIKI – 6 sztuk

WSTĘP

Niniejszy raport jest oceną poczynionych założeń zapisanych w Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2008-2015 realizowane przez Lokalną Grupę Działania „Vistula -Terra Culmensis - Rozwój przez Tradycję” z siedzibą w Stolnie.

Lokalna Strategia Rozwoju (LSR) jest dokumentem strategicznym dla działalności LGD i zawiera cele ogólne i szczegółowe, które mają zostać osiągnięte w wyniku realizowanych operacji oraz innych działań podejmowanych przez LGD.

Dokument ten wyznacza kierunki działań, które mają służyć rozwojowi obszarów wiejskich objętych zasięgiem działania LGD.

Z uwagi na zmiany zachodzące w otoczeniu społeczno-gospodarczym i wpływ wielu czynników zewnętrznych na funkcjonowanie LGD i innych podmiotów oraz społeczeństwa zamieszkującego dany teren istotne jest systematyczne badanie, konsultowanie i aktualizowanie LSR w celu zapewnienia jej spójności z potrzebami wszystkich interesariuszy.

Niniejszy raport z ewaluacji ex-post LSR zawiera opis jakości realizacji LSR, osiągniętych wskaźników rezultatów i produktów, ocenę poczynionych założeń, w tym celów ogólnych i szczegółowych. Raport zawiera dane jakościowe i ilościowe, które odzwierciedlają zakres oddziaływania LSR.

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA LGD

Lokalna Grupa Działania „Vistula - Terra Culmensis - Rozwój przez Tradycję” z siedzibą w Stolnie, posiada osobowość prawną, działa jako stowarzyszenie zwykłe, zarejestrowane pod numerem KRS 0000257011.

LGD to organizacja skupiająca przedstawicieli trzech sektorów: społeczny, gospodarczy, publiczny – to partnerstwo trójsektorowe działające na rzecz realizacji celów statutowych.

LSR wdrażana była na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, obszarach gmin wiejskich powiatu chełmińskiego: gmina Chełmno, Lisewo i Stolno oraz powiatu grudziądzkiego: gmina Grudziądz.

Obszar realizacji LSR obejmował 463 km², zamieszkiwany był przez 26 463 mieszkańców (wg stanu na dzień 31.12.2006 r., .), wg stanu na dzień 31.12.2014 r. liczba ta wynosi 28 513 osób.

Lokalna Grupa Działania „Vistula-Terra Culmensis” swoje działania wdraża na podstawie:

- Ustawy z 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855, z późn. zm.), ustawy z 7 marca 2007 o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz.Urz. UE L 277 z 21.10.2005, str. 1), ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U.z 2003 r. Nr 96, poz. 873),
- Statutu,
- Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznania pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” objętego Programem rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 z dnia 8 lipca 2008 roku z późniejszymi zmianami,
- Rozporządzenia Ministra Rozwoju Wsi z dnia 31 lipca 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania "Funkcjonowanie lokalnej grupy" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007—2013 z późniejszymi zmianami,
- Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 czerwca 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania "Wdrażanie projektów współpracy" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007- 2013 z późniejszymi zmianami.

STRUKTURA ORGANIZACYJNA:

Walne: Najwyższą władzę w stowarzyszeniu ma Walne Zebranie Członków.

Do kompetencji Walnego Zebrania Członków należy w szczególności:

- 1) uchwalanie kierunków i programu działania Stowarzyszenia,
- 2) ustalanie liczby członków Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej,
- 3) wybór i odwołanie członków Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej,
- 4) rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdań Zarządu i Komisji Rewizyjnej, w szczególności dotyczących projektów realizowanych w ramach LSR,
- 5) udzielanie absolutorium ustępującemu Zarządowi,
- 6) uchwalanie zmian Statutu,

- 7) podejmowanie uchwał w sprawie przystąpienia Stowarzyszenia do innych organizacji,
- 8) podejmowanie uchwały w sprawie rozwiązania Stowarzyszenia,
- 9) rozpatrywanie odwołań od uchwał Zarządu, wniesionych przez członków Stowarzyszenia,
- 10) uchwalanie regulaminu obrad Walnego Zebrania Członków,
- 11) opiniowanie projektu LSR opracowanego przez Zarząd,
- 12) opiniowanie propozycji Zarządu dotyczących planowanych projektów,
- 13) ustalanie wysokości składek członkowskich,
- 14) ustalanie diet lub ryczałtów dla członków Zarządu, Rady i Komisji.

W okresie 2008-30.04.2015 odbyło się 16 Walnych Zebrań Członków.

Walne Zebranie Członków podjęło kilka istotnych zmian w LSR, które wynikały przede wszystkim ze zmian obowiązujących ustaw i rozporządzeń. W jednym przypadku propozycja zmiany została zgłoszona przez Radę ds. oceny wniosków – doprecyzowano kryteria. Było także 13 zmian lokalnej strategii rozwoju, z czego 6 zmian były to zmiany dotyczące procedury wyboru operacji, budżetu LSR a 7 zmian dotyczących harmonogramu ogłaszania konkursów. Zmieniano także statut Stowarzyszenia oraz Regulamin organizacyjny. Zmiany były konsekwencją zmian wprowadzonych w Lokalnej Strategii Rozwoju.

Organem zarządzającym w Stowarzyszeniu jest **Zarząd**.

Zarząd: Do najważniejszych zadań Zarządu należy reprezentowanie Stowarzyszenia w kontaktach z instytucjami i organizacjami współpracującymi.

Do kompetencji Zarządu należy:

- 1) kierowanie całokształtem działalności Stowarzyszenia zgodnie z uchwałami Walnego Zebrania i Rady,
- 2) reprezentowanie Stowarzyszenia na zewnątrz i działanie w jego imieniu,
- 3) realizacja celów Stowarzyszenia,
- 4) wykonywanie uchwał Walnego Zebrania i Rady,
- 5) przyjmowanie nowych członków Stowarzyszenia i podejmowanie uchwał o utracie członkostwa,
- 6) kierowanie bieżącą pracą Stowarzyszenia i przedkładanie Walnemu Zebraniu Członków sprawozdań ze swojej działalności,
- 7) zwoływanie Walnego Zebrania Członków,
- 8) sprawowania zarządu nad majątkiem stowarzyszenia,

9) powoływanie i odwoływanie kierownika Biura Stowarzyszenia oraz zatrudnianie innych pracowników tego Biura;

10) ustalanie wielkości zatrudnienia i zasad wynagradzania pracowników Biura Stowarzyszenia;

11) przygotowywanie planowanych do realizacji projektów,

12) opracowywanie LSR.

Członkowie Zarządu są odpowiedzialni za pozyskiwanie środków na działalność LGD, m.in. poprzez zbieranie składek członkowskich i aplikowanie o środki publiczne. Zarząd jest w tym zakresie wspierany przez biuro LGD, znajdujące się w miejscowości Stolno w budynku Kultury, Opieki Społecznej i Administracji Gminy Stolno. Członkowie Zarządu nie uczestniczą natomiast w procesie wyboru projektów z 3 i 4 osi Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, ponieważ zadanie to należy do wyłącznej kompetencji Rady. Decyzje Rady są w tym zakresie niezależne od Zarządu. Od decyzji Rady można się odwołać poprzez złożenie protestu i skierowanie wniosku do ponownego rozpatrzenia przez Radę.

W okresie 2008-2015 odbyło się 128 posiedzeń Zarządu.

Rada: organ decyzyjny Stowarzyszenia, której zadania polegają na:

1) sprawowaniu nadzoru nad realizacją LSR,

2) wyborze operacji, które mają być realizowane w ramach zatwierdzonej przez Walne Zebranie Lokalnej Strategii Rozwoju..

Do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór operacji, które mają być realizowane w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju opracowanej przez Stowarzyszenie. Działalność Rady, zasady przyjmowania wniosków i wydawania decyzji o wyborze operacji określa szczegółowo Regulamin Organizacyjny Rady. Rada ocenia i wybiera operacje zgodnie z Procedurą wyboru operacji przez LSR. Rada procesuje na posiedzeniach. Prawomocność posiedzenia i podejmowania przez radę decyzji wymaga obecności co najmniej 50% składu rady. Rada podejmuje decyzje w wyniku głosowania. Wszystkie głosowania rady są jawne. Głosowanie nad wyborem operacji odbywa się poprzez wypełnienie kart oceny operacji. Szczegółowy przebieg głosowania zawarty jest w regulaminie organizacyjnym rady w rozdziale VI. Decyzje rady podejmowane są w formie uchwał. Od uchwał rady przysługuje wnioskodawcy odwołanie do Rady. Z każdego posiedzenia rady sporządzany jest protokół.

Rada decyduje także o aktualizacjach LSR, kiedy uzna, że proces wdrażania strategii tego wymaga. Rada będzie wychodzić do Zarządu i Walnego Zebrania z inicjatywą aktualizacji

LSR, a następnie będzie sprawowała nadzór nad procesem aktualizacji przez ekspertów współpracujących z LGD.

Żaden z członków Rady nie był zatrudniany w biurze LGD. Członkostwo w Radzie nie było łączone z członkostwem w Zarządzie lub w organie kontroli.

Członkowie Rady zgodnie ze statutem stowarzyszenia wybierani i odwoływani się przez Walne Zebranie Członków. W okresie 2008-2015 odbyło się 22 posiedzeń Rady w/s oceny i wyboru operacji. Członkowie Rady zostali przeszkoleni w zakresie oceny o wyborze operacji, wytycznych, rozporządzeń, kryteriów oceny wyboru operacji. W omawianym okresie odbyło się 6 szkoleń, w tym szkolenia praktyczne z zasad oceny i wyboru operacji. Każdorazowo konieczność przeprowadzenia szkolenia spowodowana była przede wszystkim zmianą obowiązujących przepisów prawnych.

Komisja Rewizyjna: jest organem kontrolnym stowarzyszenia. Komisja Rewizyjna składa się z Przewodniczącego, Wiceprzewodniczącego i od 1 do 3 członków wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków. Członkiem Komisji Rewizyjnej nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo popełnione umyślnie. Członkowie Komisji Rewizyjnej nie mogą pozostawać z członkami Zarządu w związku małżeńskim, ani też w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa lub podległości z tytułu zatrudnienia. Do kompetencji Komisji Rewizyjnej należy:

- 1) kontrola bieżącej pracy Stowarzyszenia,
- 2) składanie wniosków w przedmiocie absolutorium dla Zarządu na Walnym Zebraniu Członków,
- 3) występowanie z wnioskiem o zwołanie Walnego Zebrania Członków,
- 4) dokonywanie wyboru podmiotu mającego zbadać sprawozdanie finansowe Stowarzyszenia zgodnie z przepisami o rachunkowości.

W omawianym okresie odbyło się 9 posiedzeń Komisji Rewizyjnej.

Biuro LGD: Szczegółowe kryteria wobec kandydatów określa Zarząd i podawane są w formie ogłoszenia do publicznej wiadomości (na stronie internetowej LGD, w lokalnej prasie). Za rekrutację odpowiada Prezes i jeden z członków Zarządu (wskazany przez Zarząd). Zakłada się, że minimalna obsada stanowisk w biurze będzie wynosić jeden etat, w miarę możliwości uzupełniany pracą stażysty oraz Koordynatorów gminnych.

Koordynatorzy gminni – osoby wytypowane przez Wójtów gmin wchodzących w skład LGD, jako osoby do bezpośredniego kontaktu z biurem LGD, Zarząd.

Zaplecze techniczno-organizacyjne biura LGD - Stowarzyszenie posiada biuro znajdujące się w Stolnie w budynku Kultury, Opieki Społecznej i Administracji Gminy Stolno, które jest wyposażone w podstawowe sprzęty umożliwiające swobodną pracę personelu. Sprzęt został pozyskany poprzez realizację Pilotażowego Programu Leader+. Biuro w roku 2008 wyposażone było w meble, kserokopiarkę, przenośny komputer, drukarkę atramentową.

Biuro w ramach umowy najmu posiada dostęp do mediów, zaplecza sanitarnego, energii elektrycznej. Dodatkowo biuro zostało na przestrzeni lat wyposażone w sprzęt IT (dla księgowej i pracownika biurowego), sprzęt multimedialny, fotograficzny (aparat z funkcją kamery), skaner, odpowiednie oprogramowanie (office, oprogramowanie księgowo – kadrowe), radio, telefax, zestaw mebli.

Członkowie Stowarzyszenia: Członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia mogą być pełnoletnie osoby fizyczne oraz osoby prawne, które złożyły deklarację członkowską i działają na rzecz realizacji celów statutowych Stowarzyszenia. W działalność LGD bardzo aktywnie włączyły się lokalne organizacje: stowarzyszenia, kluby sportowe, ochotnicze straże pożarne, koła gospodyń wiejskich. Sektor gospodarczy reprezentują lokalni przedsiębiorcy oraz rolnicy, prowadzący gospodarstwa agroturystyczne. Liczba członków w ilości 107 osób – stan na dz. 30.04.2015 r., z reprezentacją z różnych sektorów pokazuje, że działalność LGD ukierunkowana na szeroko rozumiana poprawę jakości życia jest odbierana pozytywnie i popierana przez mieszkańców. Od początku założenia LGD liczba członków powiększyła się prawie trzykrotnie (w 2006 r. było ich 41 członków).

LGD jest podmiotem budującym swoją tożsamość na zasobach wiedzy i doświadczeniu swoich członków, dlatego jest otwarte na nowych członków. Poszerzanie składu LGD jest sprawą priorytetową dla władz, ze szczególnym naciskiem na pozyskanie jak największej reprezentatywności sektora społecznego i gospodarczego z obszaru działania. Temu poszerzaniu służą akcje informacyjne i promocyjne, prowadzone przez przedstawicieli LGD od 2006 roku. Dzięki temu w ciągu trzech lat skład LGD powiększył się trzykrotnie (stan na 2.02.2006 r. - 41 członków założycieli, natomiast na 06.11.2009 r. - 121). Budowanie silnego partnerstwa z szeroką reprezentatywnością środowisk lokalnych jest celem nadrzędnym działania LGD, mającym swoje odzwierciedlenie w misji rozwoju.

Utrata członkostwa następuje również w drodze uchwały zarządu, ale jej podjęcie warunkowane jest następującymi czynnikami: pisemna rezygnacja złożona Zarządowi, śmierci członka oraz likwidacji osoby prawnej, wykluczenie przez Zarząd z powodu łamania Statutu i nieprzestrzegania uchwał władz stowarzyszenia lub z powodu notorycznego nie

brania udziału w pracach Stowarzyszenia lub z powodu utraty praw obywatelskich na mocy prawomocnego wyroku sądu.

W okresie realizacji LSR przyjmowano nowych członków, przyjmowano rezygnację. Szczególnie ważne było przystąpienie do członków organizacji pozarządowych. Partnerstwo takie daje szansę na podejmowanie większej liczby wspólnych działań, daje szansę na lepszą wymianę doświadczeń. Sektor gospodarczy reprezentują przedstawiciele firm usługowo-handlowych - branża turystyczna, agroturystyczna, usługi medyczne, handel – sklepy spożywcze oraz spółdzielnia handlowa – branża usługowa (piekarnicza).

METODOLOGIA BADAWCZA

Celem uchwycenia zmian ilościowych i jakościowych podczas realizacji LSR korzystano w różnych metod badawczych:

- ankiety, w tym ankiety skierowane bezpośrednio do mieszkańców oraz ankiety skierowane do beneficjentów realizujących operacje w ramach otrzymanych środków z LGD,
- roczne Sprawozdania z realizacji LSR,
- kwartale Sprawozdania do przedkładanych wniosków o płatność,
- wywiady, obserwacje - bezpośredni kontakt z mieszkańcami,
- dyżury Koordynatorów gminnych,
- doradztwo pełnione w biurze LGD,
- informowanie za pomocą strony internetowej, prasy, ulotek, publikacji.

Ankiety na podstawie przygotowanego formularza (Załącznik nr 1 do niniejszego raportu) rozpowszechniano wśród mieszkańców z obszaru objętego LSR podczas pikników, festynów, jarmarków, konferencji, szkoleń, Walne Zebrania Członków (wszystkie wydarzenia realizowane były na obszarze objętym LSR). Odpowiedzi jasno wskazywały, że mieszkańcy pozytywnie oceniają rozwój turystyki oraz jakość życia, zauważają zmiany, w tym wiele osób zauważało duże zmiany, z zakresie rozwoju turystyki opartej na dziedzictwie kulturowo-historycznym i przyrodzie Ziemi Chełmińskiej. Wszelkie podejmowane działania określali jako pozytywne. Ponadto respondenci zauważali zmiany jakie następowały ku poprawie, szeroko rozumianej, jakości życia. Wszelkie podejmowane, omawiane, prezentowane działania określali również jako pozytywne.

Łącznie zebrano ponad 500 ankiet a rozdano 1000. Ankiety rozpowszechniane będą do 30.06.2015 r.

Rozpowszechniano również ankiety monitorujące (Załącznik nr 2 do niniejszego raportu), które przesyłano do beneficjentów realizujących operacje – ankiety wysyłane były za pomocą poczty tradycyjnej, elektronicznej.

Ankiety te wysyłane były do beneficjentów z prośbą o wypełnienie i odesłanie, w momencie otrzymania przez beneficjentów płatności ostatecznej, za realizowane operacje. Wzór ankiety dostępny jest na stronie internetowej grupy – www.lgdvistula.org.

Łącznie, na dzień sporządzania raportu, zebrano 31 ankiet monitorujących.

Wszystkie formularze ankiet opiniowane były przez Zarząd LGD. Zarząd LGD wraz z pracownikami biura LGD rozpowszechniał w/w ankiety w okresie 01.09.2009-30.04.2015 r.

Kolejnym narzędziem badającym jakość realizowanych działań są Sprawozdania roczne z wdrażania LSR (Załącznik nr 3 do niniejszego raportu). Sprawozdania te przygotowywano według wzoru określonego przez Urząd Marszałkowski Woj. Kujawsko-Pomorskiego. Wzory sprawozdań wraz z instrukcją ich wypełniania dostępne są na stronie internetowej samorządu województwa - www.mojregion.eu. Sprawozdania te dostępne są do wglądu w biurze LGD.

Sprawozdania składano corocznie, w terminie do 15 lutego roku następującego po roku, za który składane jest sprawozdanie, według stanu na 31 grudnia roku, za które składane jest sprawozdanie.

Łącznie złożono 6 sprawozdań. Sprawozdania te weryfikowane były przez samorząd województwa – Instytucję Zarządzającą i na bieżąco aktualizowano. Na podstawie tych Sprawozdań samorząd województwa weryfikował poprawność realizowanych działań, planowanych w przedkładanych Szczegółowych opisach zadań, zaplanowanych na poszczególne kwartały każdego roku.

W ramach wdrażania LSR, Lokalna Grupa Działania realizowała działanie „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja” co kwartał przedkładaliśmy Sprawozdanie z realizacji operacji w ramach „Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013”. Łącznie, na dzień sporządzenia raportu, przedłożono do samorządu województwa 22 sprawozdania. Również te sprawozdania weryfikowane były przez samorząd województwa i na bieżąco aktualizowano. Na podstawie i tych Sprawozdań samorząd województwa weryfikował poprawność realizowanych działań, planowanych w przedkładanych Szczegółowych opisach zadań, zaplanowanych na poszczególne kwartały każdego roku.

W okresie wdrażania LSR przeprowadzona była Aktualizacja LSR. Formą jaką przyjęto, by aktualizację przeprowadzić, było spotkanie skierowane do Wójtów, Starostów,

członków LGD. Odbiorcami spotkania byli przedstawiciele trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego. Zależało nam na odniesieniu się do opinii przedstawicieli różnych grup społecznych. Spotkanie odbyło się w dniu 29 grudnia 2010 r. w Stolnie.

Na potrzeby spotkania został opracowany przez Kierownika biura LGD, kwestionariusz ankiety – (Załącznik nr 4 do niniejszego raportu), (który został rozdany uczestnikom spotkania. W spotkaniu uczestniczyły 43 osoby (wszystkie osoby oddały wypełnione ankiety). Na spotkanie zostało wystosowanych 120 zaproszeń w formie pisemnego zaproszenia.

Celem spotkania, aktualizacji LSR, była ponowna weryfikacja i ocena przeprowadzonej w roku 2008 analizy SWOT. Podczas spotkania uczestnicy, odpowiadając na pytania, zweryfikowali i potwierdzili zapisy analizy SWOT. Nie wprowadzono zmian w LSR.

Z zebranych ankiet, wyciągnięto następujące wnioski: mieszkańcy wskazali najbardziej charakterystyczne/ciekawe/godne wypromowania miejsca, które przy realizacji różnych zadań brano pod uwagę, np. zrealizowano konferencję nad jeziorem rudnickim, realizowano rajdy rowerowe po obszarze uwzględniając by na trasie można było zobaczyć/zwiedzić zabytki sakralne, przeprowadzono szkolenia z wykorzystaniem gospodarstw agroturystycznych, organizowano imprezy plenerowe na Górze Zamkowej w Starogrodzie, przeprowadzono liczne warsztaty, kursy, szkolenia, wizytę studyjną, rajdy rowerowe, współpracowano z agroturystami, lokalnymi producentami. Zwrócono nam uwagę by szerzej promować obszar i ideę działania LGD oraz szerzej pomagać w dystrybucji produktów lokalnych.

Zarząd LGD przyjął te uwagi/wnioski/rekomendacje i w okresie realizacji LSR, przy realizacji wszystkich działań zwracano szczególną uwagę na to by promowana była marka LGD. Kryteria wyboru operacji również zawierały kryterium: „Wpływ projektu na rozpowszechnianie logotypu/ marki LGD”, gdzie preferowano operacje zakładające promocję obszaru z wykorzystaniem logotypu „Vistula - Terra Culmensis”. Celem tego kryterium była promocja LGD, która miała przyczynić się do wzrostu rozpoznawalności marki LGD, a przez to wzmocnienia rozpoznawalności obszaru LGD co jest adekwatne do słabych stron SWOT. W tym okresie, celem promocji obszaru LGD wydano wiele publikacji, folderów, ulotek. Materiały te rozpowszechniano na obszarze LGD oraz na obszarze całej Polski, np. Bydgoszcz, Toruń, Poznań, Kielce, Chełmno, w tym również za granicą, np. Litwa. Obszar LGD, w tym jego walory, bogactwo, tradycję i kulturę promowano podczas udziału w licznych piknikach, jarmarkach, targach – imprezy o charakterze lokalnym i ponadlokalnym.

Podczas wdrażania założeń LSR, Zarząd LGD, pracownicy Biura, członkowie Rady LGD, Komisji Rewizyjnej na podstawie obserwacji, wywiadów również oceniali stopień realizacji LSR.

Obserwacje, wyniki wywiadów, rozmów, jako że są to subiektywne odczucia, przekazywane były organowi zarządzającemu – Zarząd LGD i w przypadku zasadności i racjonalności podejmowano decyzję o wdrożeniu – np. zmiany w LSR, zmiany dotyczące organizacji imprez, jakiego rodzaju wydarzenia są potrzebne na obszarze, co robić lepiej.

W okresie wdrażania LSR powołani zostali Koordynatorzy gminni, którzy pełnili dyżury doradcze w wyznaczone dni. Harmonogram dyżurów w poszczególnych gminach, z podaniem dat, godzin i zakresu udzielanego doradztwa zamieszczany był na stronie internetowej grupy.

Również pracownicy biura LGD pełnili funkcje doradcze. Biuro otwarte 5 dni w tygodniu, po 8 godzin dziennie dostępne było cały czas dla mieszkańców. Mieszkańcy mogli zgłaszać się po porady osobiście, za pomocą poczty elektronicznej, telefonicznie. Głównie pytano, konsultowano możliwości finansowania podejmowanych lub rozwijanych działalności gospodarczych, pytano o rodzaj kosztów, które mogą być sfinansowane oraz o wysokość dofinansowania. Beneficjenci liczyli na dofinansowanie dotacji w pełnej wysokości poniesionych nakładów/wydatków (dofinansowanie na poziomie 100%). Informacja, w przypadku działań: „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” oraz „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”, o dofinansowaniu operacji na poziomie 50% kosztów kwalifikowalnych niejednokrotnie ich zniechęcała. Potencjalnych beneficjentów nie było stać na podejmowanie działalności a tym samym podejmowanie ryzyka.

Łącznie udzielono ponad 400 porad.

Formę przekazu informacji o LGD, w tym uzyskiwanie informacji zwrotnych pełniła prowadzona i aktualizowana na bieżąco strona internetowa grupy www.lgdvistula.org.

Prowadzenie strony internetowej, ogólnodostępnej, w tym zamieszczanie danych, informacji miało na celu informowanie mieszkańców o podejmowanych przez LGD działaniach.

Informowanie w ten sposób mieszkańców miało na celu jawne prowadzenie i podejmowanie wszelkich działań, jak i miało być sposobem na przekaz informacji. Mieszkańcy byli informowani na bieżąco i w ten sposób mogli zgłaszać do LGD swoje uwagi, zastrzeżenia. Podawanie do publicznej wiadomości, szczególnie podawanie kwot przeznaczanych na poszczególne zadania, miało na celu jawne wydawanie środków publicznych na uprzednio zaplanowane zadania.

Na stronie zamieszczone były informacje – aktualności, jak również dokumenty do pobrania, typu Statut, LSR, Regulamin Organizacyjny Rady, Zestawienia rzeczowo-finansowe, plany budżetowe na poszczególne lata, Sprawozdania z realizacji LSR oraz takie dokumenty jak: deklaracje, wersje wydanych folderów, ulotek.

ZAŁOŻENIA LSR - ICH REALIZACJA I OCENA:

Złożenia LSR, tj. zaplanowane do wdrożenia zadania, zaplanowane zostały na podstawie wniosków wynikłych z analizy SWOT, gdzie szczególnie mocno zwrócono uwagę na: aktywne społeczeństwo, posiadane zasoby, potencjał gospodarczy. Na etapie tworzenia LSR zauważono wiele zaniedbań hamujących rozwój, w tym zły stan infrastruktury technicznej, społecznej oraz nieuporządkowanie przestrzeni publicznej. Zwrócono uwagę, iż charakter wsi zaczął się znacznie zmieniać – napływa coraz więcej nowych mieszkańców, którzy nie chcą prowadzić gospodarstw rolnych ale tylko zamieszkiwać obszar wiejski. Zwrócono uwagę, iż trzeba zaktywizować, zachęcić tych nowych mieszkańców, włączyć do wspólnoty lokalnej. Wskazywano, że być może jest to potencjał, który nada nową funkcje wsi – mieszkalną, rekreacyjną i turystyczną.

Równie mocno akcentowano bogatą historię, kulturę, obyczaje oraz tradycyjne produkty i usługi. Zauważono tutaj jednak, że trzeba wielu działań w tym kierunku, gdyż stwierdzono w tym obszarze wiele zaniedbań i zagrożeń. Najważniejsze problemy zdaniem mieszkańców to niszczące, zdewastowane i zaniedbane obiekty zabytkowe, rzadko udostępniane na cele społeczne i turystyczne, a także zanikające tradycje i obyczaje. Wskazano, że należy podejmować a także inicjować i finansować w ramach LSR przedsięwzięcia ratujące zasoby przyrodnicze i kulturowe obszaru, rozbudzić zainteresowania wśród mieszkańców i turystów obszarem LGD, zwaloryzować i wypromować unikatowe dziedzictwo wcześniejszych pokoleń. Uczestnicy warsztatów mieli coraz większą świadomość związaną z potrzebą ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego i historycznego związanego z Ziemią Chełmińską

Wnioski z analizy SWOT posłużyły mieszkańcom do określenia wizji rozwoju oraz strategicznych celów rozwojowych obszaru działania LGD „Vistula - Terra Culmensis”.
Wizja brzmi: Ziemia Chełmińska ze wstęgą Wisły - historyczna twierdza współczesnych inicjatyw w zakresie kultury, przyrody i gospodarki, dobre miejsce dla mieszkańców i turystów.

Ponadto podczas warsztatów strategicznych członkowie Lokalnej Grupy Działania, z założenia, za główną wartość uznali zasadę partnerskiej współpracy i inicjowanie oddolnych inicjatyw. Podczas warsztatów z udziałem mieszkańców określono następującą misję:

„LGD „Vistula - Terra Culmensis – Rozwój przez Tradycję” kieruje się zasadą partnerstwa, wspierania oddolnych inicjatyw na rzecz rozwoju obszaru, ze szczególnym poszanowaniem dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego ku lepszej jakości życia mieszkańców.”

Od tego czasu wszelkie działania wdrażane były by zrealizować wizję oraz misję. W tym celu zostały określone cele strategiczne – ogólne i szczegółowe, które w miarę potrzeb, zmian mogły być modyfikowane. Mieszkańcy wskazali planowane do osiągnięcia przedsięwzięcia, które docelowo miały służyć i wyznaczać kierunek działania, by móc założone cele realizować. Zadania te podzielono w dwie kategorie tworząc nadrzędne cele ogólne, gdzie przyporządkowano im cele szczegółowe i przedsięwzięcia.

Założeniem celu ogólnego, określanego jako **Cel ogólny Nr I**, był **rozwój turystyki opartej na dziedzictwie kulturowo-historycznym i przyrodzie Ziemi Chełmińskiej**.

W ramach tego celu zaplanowano, iż Lokalna Grupa Działania w ramach LSR będzie wspierać ze środków swojego budżetu przedsięwzięcia nawiązujące do wartości historycznych i przyrodniczych obszaru, zwłaszcza te wpisujące się w koncepcję rozwoju turystycznego regionu wokół szlaków : „Jaszczurczy ślad”, „Pierścień fortyfikacji-Twierdza Chełmno”, „Szlak zespołów dworskich”, „Szlakiem gotyckich świątyń”. Aby szlaki te zaczęły funkcjonować potrzebne są zarówno: wytyczenie ścieżek rowerowych i pieszych, remont obiektów zabytkowych, budowa/remont infrastruktury turystycznej, szeroka oferta usług turystycznych i okołoturystycznych, promocja walorów obszaru „Vistula - Terra Culmensis”.

Zakładano, że skoro szlaki te zostały opracowane na podstawie inwentaryzacji zasobów kulturowych w ramach realizacji II Schematu Pilotażowego Programu Leader +, tak, więc przedsięwzięcia w ramach celu I powinny być kontynuacją koncepcji rozwoju turystyki w oparciu o zasoby przyrodniczo-kulturowe Ziemi Chełmińskiej i Doliny Wisły.

Równoległe z rozwojem turystyki miały być podejmowane działania na rzecz ochrony i promocji środowiska naturalnego jako istotnego elementu dziedzictwa obszaru. Obszar ten, w tym obszar Natura 2000 wymagał szczególnej uwagi oraz ochrony i podnoszenia świadomości mieszkańców na temat posiadanego daru natury. W tym celu nasilone miały zostać działania promocyjne, kampanie ekologiczne, budowanie ścieżek leśno-dydaktycznych, działania edukacyjne na rzecz promocji rezerwatów i pomników przyrody, a także gospodarki i rolnictwa rozwijającego się z poszanowaniem praw natury.

LGD miała wspierać projekty proekologiczne – promocja ekologii, odnawialnych źródeł energii, upraw ekologicznych, odtwarzania tradycyjnych sadów przydomowych itp.

Poza aspektem środowiskowym drugim niezwykle ważnym elementem dziedzictwa obszaru objętego strategią jest kultura i historia, zarówno w wymiarze materialnym, jak i niematerialnym. Działania na rzecz promocji, ochrony i zachowania dziedzictwa historyczno-kulturowego miały być wspierane przez LGD, w szczególności odnowa zabytków i ich adaptacja na cele turystyczne i społeczne, renowacja obiektów i miejsc charakterystycznych dla regionu o szczególnej wartości historycznej i kulturowej, działania na rzecz kultywowania tradycji i obyczajów oraz edukacji lokalnej i promocji dziedzictwa.

Ofertę turystyczną miały uatrakcyjnić także produkty lokalne, w tym produkty ekologiczne, rękodzielnicze, rzemieślnicze i produkty historyczne w postaci pokazów, inscenizacji, biesiad, imprez promocyjnych. W ramach LSR grupa zamierzała kontynuować działania na rzecz rozwoju i promocji produktów bazujących na lokalnych zasobach i nawiązujących do tradycji zarówno poprzez imprezy promocyjne, konkurs na Markę Lokalną jak i bezpośrednie wsparcie finansowe dla lokalnych producentów.

W okresie wdrażania LSR zrealizowano następujące zadania by osiągnąć ten cel:

- przy wszystkich realizowanych zadaniach, w tym z zakresu nabywania umiejętności i aktywizacji brano pod uwagę aspekt dziedzictwa kulturowo-historycznego i przyrodniczego – organizowano np. rajdy rowerowe po obszarze LGD, pikniki historyczne z pokazem wal rycerskich, nawiązano współpracę z Zastępem Rycerskim z Chełmna, przeprowadzono konkurs fotograficzny, gdzie celem było uchwycenie przyrody Ziemi Chełmińskiej, zabytków, ciekawych miejsc z obszaru LGD, prowadzono kursy i warsztaty uczące starych zawodów, wydano ulotki nt. obszaru LGD, promowano działalność lokalnych producentów, pomagano grupom w promocji ich lokalnych wyrobów, w kryteriach wyboru operacji określono specjalne kryteria, np. „Stopień wykorzystania lokalnych zasobów przyrodniczo-kulturowych w operacji”, gdzie preferowano operacje wykorzystujące lokalną historię, tradycję, kulturę, walory lokalnego środowiska, lokalną infrastrukturę turystyczną, lokalne produkty i usługi, w powiązaniu z analizą SWOT w LSR, w szczególności projekty związane z waloryzacją i promocją zasobów zinwentaryzowanych, ujętych w koncepcji szlaków turystycznych: „Jaszczurczy ślad”, „Pierścień fortyfikacji”, „Szlak zespołów dworskich”, „Szlak gotyckich świątyń” lub np. „Poziom rozwoju turystyki opartej na lokalnych zasobach”, gdzie preferowano operacje służące rozwojowi turystyki w oparciu o lokalne zasoby, w szczególności skierowane na tworzenie i rozbudowę bazy turystycznej i usług na rzecz turystyki. Kryterium to było adekwatne do analizy SWOT, gdzie w słabych stronach

wykazano brak infrastruktury turystycznej, słabo rozwiniętą bazę gastronomiczną i noclegową. Beneficjenci realizowanych operacji wskazywali, że realizowane przez nich operacje będą uwzględniały preferowane w tym kontekście wymogi, np. miejsce rekreacji i wypoczynku zostało usytuowane w takim miejscu, by nie naruszać dóbr kultury, zabytków ale i w takim miejscu by osoby korzystające z tych obiektów mogli przy okazji zapoznać się, zobaczyć np. kościół, pałac. Miejsca te tworzone były na trasie szlaków, co dla szlaku stało się dodatkowym atutem dla przebywania jego trasy przez turystów.

W ramach realizacji LSR, beneficjenci zrealizowali następujące operacje: wybudowano ścieżkę rowerową, wybudowano liczne place zabaw, miejsca rekreacji, zorganizowano konkursy muzyczne, gdzie tematem przewodnim była promocja obszaru działania LGD, promocja działalności Związku Jaszczurczego.

Grupa zgłaszała również swój udział w licznych targach, jarmarkach, gdzie prezentowano obszar LGD, w tym lokalnych wytwórców, zachęcano do odwiedzania terenu – imprezy lokalne, o zasięgu ponadlokalnym, np. festyn „Bary Lada Dary Jesieni” w Przysieku, Dni Chełmna, Jarmarki: Wielkanocny, Adwentowy w Przysieku, targi rolne w Kielcach, dożynki wojewódzkie, inauguracje Sezonu Turystycznego woj. kujawsko-pomorskiego, festyn Święto Ziarna w lisich Kątach, Festiwal Smaku w Grucznie. Współpracowano z gospodarstwami agroturystycznymi – wydano ulotki o gospodarstwach, zorganizowano wizytę studyjną z wykorzystaniem gospodarstwo agroturystycznych – usługa noclegowa, poczęstunek, zorganizowano szkolenia dla członków Rady w gospodarstwie agroturystycznym. W jednym z ośrodków z charakterze turystycznym przeprowadzono liczne wydarzenia, np. pikniki integracyjne, Walne Zebrania Członków.

Realizacji celu I służyło również: postawienie tablic informacyjno-promocyjnych, postawienie tzw. witaczy, wskazujących na granice naszej grupy, zakupiona banery.

Założeniem celu ogólnego, określanego jako **Cel ogólny Nr II**, była **poprawa jakości życia mieszkańców LGD „Vistula - Terra Culmensis”**.

W ramach tego celu zaplanowano, iż Lokalna Grupa Działania w ramach LSR będzie wspierać ze środków swojego budżetu przedsięwzięcia ukierunkowane na integrację i aktywizację mieszkańców, w tym inicjatywy oddolne mieszkańców w zakresie organizowania czasu wolnego, zagospodarowania świetlic wiejskich, tworzenia oferty edukacyjnej, kulturowej i sportowej dla różnych grup wiekowych w poszczególnych wsiach, które w efekcie mają się stać aktywne, zintegrowane i dobrze zorganizowane. Założono sobie, że aby wieś była aktywna i dobrze zorganizowana potrzebuje odpowiedniej infrastruktury do publicznego użytku, dlatego LGD wspierać będzie przedsięwzięcia związane z remontem

i wyposażeniem świetlic wiejskich, budową wiejskich placów zabaw i boisk sportowych, adaptacji nie użytkowanych obiektów na cele publiczne m.in. miejsca spotkań, wiejskie centra aktywności itp. Również w ramach tego celu będą realizowane operacje przyczyniające się do rozwoju usług dla ludności. Miało to przyczynić się do poprawy gospodarki i przedsiębiorczości na obszarze objętym LSR.

W okresie wdrażania LSR zrealizowano następujące zadania by osiągnąć ten cel (cel ogólny Nr II):

- przeprowadzono liczne warsztaty, kursy, szkolenia integrujące i aktywizujące mieszkańców, np. warsztaty kulinarne, rękodzielnicze, wikliniarstwa, florystyczne, z zakresu księgowości,
- organizowano wizyty studyjne – wymiana doświadczeń ale i integracja, aktywizacja,
- przeprowadzono konkursy, np. na pisanek Wielkanocą, na potrawy wigilijne, z ziemniaków,
- przeprowadzono szkolenia dla członków Rady, lokalnych liderów,
- przeprowadzono liczne imprezy integrujące - majówki, pikniki, festyny, konferencje,
- beneficjenci realizujące operacje wybudowali liczne boiska, place zabaw, miejsca rekreacji służące integracji, poprawiające jakość życia, zorganizowano konkursy muzyczne, gdzie mieszkańcy – uczestnicy festiwalu mogli się zintegrować, wybudowano parkingi, chodniki, wyremontowano i wyposażono świetlice.

Wyżej opisane/wymienione podjęte/zrealizowane zadania obrazuje tabela: Wskaźniki realizacji celów ogólnych, celów szczegółowych oraz przedsięwzięć (rozdz. IV LSR). Tabela ta (Załącznik nr 5 do niniejszego raportu) obrazuje procentowe osiągnięcie stopnia realizacji poszczególnych celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć. Tabela zawiera dane wg stanu stopnia osiągnięcia wskaźników na dzień 30.04.2015 r.

Tabela ta zawiera ilościowe wskazane stopnia osiągnięcia danego wskaźnika, które założone/określone mają realizować cele ogólne, szczegółowe i przedsięwzięcia a w konsekwencji służyć mają osiągnięciu założonej do osiągnięcia wizji. Wskaźniki te zostały określone w oparciu o analizę SWOT, potrzeby określone na etapie tworzenia dokumentu (LSR), wytycznych (rozporządzenia, interpretacje), które wskazują na rodzaj operacji preferowanych, kwalifikowanych. Wskazane do realizacji operacje (zadania/wydarzenia, inwestycje, inicjatywy) miały na celu ukierunkowanie, szczególnie beneficjentów realizujących operacje w ramach ogłaszanych przez LGD konkursów, wskazać kierunek działania, kierunek realizacji operacji a tym samym wyznaczać pewien trend, a tym samym realizować zaplanowane przez mieszkańców plany. Wszystkie zadania, zaplanowane do realizacji konsultowane były z mieszkańcami, dlatego też wymieniane wskaźniki były

uporządkowaniem inicjatyw podejmowanych w ramach poszczególnych, zaplanowanych przedsięwzięć.

W międzyczasie, w trakcie realizacji zadań zaplanowanych w LSR wskaźniki te zostały zmodyfikowane, poszerzone zgodnie z uwagami, wymogami mieszkańców. W trakcie realizacji założeń LSR, zauważono, że by móc realizować założoną wizję, misję należy poszerzyć zakres podejmowanych działań, zrealizować inne operacje niż zakładano. Zmiany te wynikały głównie z potrzeb mieszkańców – na początku zakładano więcej działań w kierunku rozwoju turystyki, rozwoju gospodarstw około turystycznych. W momencie osiągnięcia pewnego poziomu tych usług mieszkańcy zauważyli kolejną potrzebę realizacji takich zadań jak: warsztaty, kursy.

W tym czasie, w związku z zapotrzebowaniem zgłaszanym przez mieszkańców, zaczęto realizować szereg takich inicjatyw, sięgając po różne źródła ich finansowania.

Następnie korzystając ze świetlic wiejskich, jako bazy lokalowej, zauważono potrzebę remontu tych świetlic, doposażenia a w wielu przypadków wybudowania/postawienia nowych obiektów. Dodatkowo, przy tej okazji, tworzono palce zabaw, miejsca rekreacji i wypoczynku, w tym innowacyjne miejsca na wypoczynek, jakimi na obszarze działania LGD są siłownie zewnętrzne (fitness).

Potrzeba tworzenia nowych/kolejnych miejsc kompleksowych ukierunkowanych na odpoczynek, na możliwość spędzenia czasu wolnego została podyktowana bezpośrednio przez samych mieszkańców (oddolnie), gdyż mieszkańcy stawali się coraz bardziej zaktywizowani, zintegrowani, wiedzieli jakie zadania/operacje mogą zostać jeszcze zrealizowane, dlatego też bardziej świadomie o nie prosili/wnioskowali a co najważniejsze sami zaczęli je realizować/współtworzyć. Sołtysi chętnie włączali się w realizację takich operacji jak: np. budowa placu zabaw, pomoc w organizacji imprezy, festynu, pomoc w montowaniu tablic.

W międzyczasie utworzyły się aktywne grupy, które same wyrażają wole współpracy. Sami nauczyli się wyszukiwać, zgłaszać na jarmarki, targi. Wypracowali swoje produkty lokalne. Zrodziła się również idea tworzenia wioski tematycznej. Pomysł taki zrodził się po wielokrotnym udziale mieszkańców w wyjazdach studyjnych, szkoleniach, gdzie mogli zobaczyć takie inicjatywy wdrażane na innych obszarach. Idea wsi tematycznej nawiązuje ściśle do Ziemi Chełmińskiej, kultury, tradycji, zwyczajów, uwarunkowań przyrodniczych. Ponownie zaczęły się odradzać/tworzyć nowe koła gospodyń wiejskich, stowarzyszenia. Mieszkańcy zauważyli potrzebę integracji, pracy w grupie a przed wszystkim zaczęli się identyfikować ze swoim terenem.

Zmiany wskaźników kształtowały się na bieżąco, uwzględniając potrzeby mieszkańców, środki finansowe jakimi dysponowała LGD, predyspozycje beneficjentów – ich potrzeby, zdolność sfinansowania całej inwestycji, potem czas oczekiwania na refundacje poniesionych środków, wg zasad procentowego finansowania, zmiany rozporządzeń, rodzaje kosztów możliwych do sfinansowania. Niekiedy rezygnacja beneficjentów z realizacji operacji wynikała nie z ich winy ale z zasad finansowania realizowanych operacji.

Analiza stopnia osiągniętych wskaźników

Analiza uwzględnia również zadania, które będą realizowane po 30.04.2015r. ale do 30.06.2015 r. - zadania zaplanowane, w trakcie rozliczania, w trakcie realizacji – Załącznik nr 6 niniejszego raportu). Tabela ta, zgodnie z zasadami działania LGD, zawiera tylko dane dotyczące zadań finansowanych w ramach środków z PROW 2007-2013. Pozostałe działania, zaplanowane do realizacji LSR, w tym realizacji celów ogólnych, szczegółowych były finansowane z innych źródeł. Wskaźniki te, ze względu na brak możliwości elastycznych przesunięć środków na realizację poszczególnych celów, przedsięwzięć (przesunięcia pomiędzy wskaźnikami, przedsięwzięciami) zawierają odchylenia. Wskaźniki te zostały ustalone, zaakceptowane przez samorząd województwa,

W przypadku wskaźników zaplanowanych do realizacji celu ogólnego nr I wszystkie zostaną osiągnięte na poziomie 100%, tj. wybudowano ścieżkę rowerową, obiekty infrastruktury turystycznej na obszarze LSR, wzięto udział w zaplanowanych imprezach, wydarzeniach mających na celu promocję obszaru objętego LSR, promocję walorów turystycznych i przyrodniczo-kulturowych obszaru objętego LSR, z zakresu promocji, zachowania, odtwarzania, zabezpieczenia lub oznakowania cennego lokalnego dziedzictwa krajobrazowego i przyrodniczego obszaru objętego LSR.

Wskaźniki zaplanowane do realizacji celu ogólnego nr II ukształtowały się następująco:
- wskaźnik dotyczący realizacji w ramach LSR inicjatyw promocyjno-kulturalnych, służących aktywizacji, integrujących, przyczyniających się do podnoszenia wiedzy i umiejętności mieszkańców z obszaru objętego LSR, np. festyny, majówki, szkolenia, zadania promocyjne, np. ogłoszenia w prasie, zakup materiałów promocyjnych został osiągnięty.
LGD również realizowała wydarzenia o podobnym charakterze z innych źródeł, zgodnie z zapisami LSR, gdzie mowa jest o różnych źródłach finansowania zadań zaplanowanych do realizacji w ramach LSR.

- wskaźnik dotyczący i nowo wybudowanych, przebudowanych, rozbudowanych lub wyremontowanych obiektów sportowych, placów zabaw, miejsc rekreacji i wypoczynku na obszarze LSR przeznaczonych do użytku publicznego został zrealizowany w 163%. Zwiększenie liczby powstałych obiektów wynika z fakty zwiększonego zapotrzebowania zgłaszanego przez mieszkańców. W trakcie realizacji różnych operacji, w momencie rozpoczęcia budowy innowacyjnych miejsc rekreacji i wypoczynku w postaci urządzeń typu fitness, mieszkańcy wyrażali zapotrzebowanie na budowę ich większej liczby. Niekiedy, w dużych miejscowościach zauważono potrzebę budowy dwóch takich miejsc. Kosztem realizacji tych, zgłaszanych oddolnie, wykonanych inwestycji nie wykonano zaplanowanych do realizacji założeń w ramach kolejnego wskaźnika:

- nowo wybudowane, przebudowane, wyremontowane, wyposażone budynki pełniące funkcje publiczne na obszarze LSR wraz z zagospodarowaniem terenów przyległych do tych budynków – w trakcie realizacji LSR. ustalono, iż liczba powstałych na obszarach wiejskich świetlic i budynków – zaplecza, jest w pewnym stopniu zadowalająca - spełniająca pierwotne oczekiwania mieszkańców.

Nie oznacza to, że nie istnieje potrzeba realizowania takich i podobnych inwestycji. Beneficjenci realizujący te operacje, czyli w tym przypadku gminy, wspólnie doszli do wniosku, że w zakresie sfinansowania tych działań wg ramach środków z PROW 2007-2013, otrzymanych za pośrednictwem LGD, wykorzystano już zakres możliwości. Gminy mogą takie działania podejmować z innych środków – źródeł, w innych latach.

- wskaźnik dotyczący ukształtowanych i zagospodarowanych obszarów przestrzeni publicznej na obszarze LSR, tj. zaplanowanych do realizacji budowy chodników, parkingów, zatok autobusowych, renowacja zbiornika wodnego wraz z fontanną został zrealizowany zgodnie z planem. Plany te zawierały szczególnie miejsca na terenie poszczególnych gmin, które wymagają najpilniejszej interwencji,

- wskaźnik dotyczący powstałych lub rozwiniętych, szeroko rozumianych, form działalności usługowych został osiągnięty na poziomie 66,67 %, co wynika z faktu braku płynności finansowej beneficjentów – wiele osób fizycznych nie było w stanie pokryć kosztów całej inwestycji, by móc potem ubiegać się o częściową refundację poniesionych kosztów. W tym przypadku beneficjenci zgłaszali również zbyt rozbudowaną procedurę ubiegania się o wsparcie – niezrozumiały, rozbudowany wniosek, duża ilość przedkładanych, z różnych instytucji dodatkowych dokumentów, długi okres refundacji środków.

Powstanie 4 nowych form działalności gospodarczej, w tym 1 z branży turystycznej (gospodarstwo agroturystyczne), 2 z branży działalności pozarolniczej (zakup maszyn celem

świadczenia usług innym rolnikom), 1 z branży usługowej (hala magazynowa) oraz złożenie wniosków, gdzie beneficjenci planowali rozwinąć działalność usługową - produkcja mebli, założyć nowa działalność usługową – kwaciarnia, rozwinąć działalność firmy z branży turystyczno-rekreacyjnej, w tym bazy noclegowej, wyposażenie firmy w wyposażenie gastronomiczne wskazuje, że LGD powinna podejmować w tym kierunku dalsze działania, dając szansę na rozwijanie działalności o różnych profilach. W tym celu na pewno należy poszerzyć usługi doradcze, informacyjne, poszerzyć kampanię promocyjną, wprowadzić większą liczbę szkoleń, spotkań bezpośrednich by w ten sposób zwiększyć liczbę osób zainteresowanych.

Wyżej opisane zadania, których realizacja przyczyniała się do realizacji założonych celów, przedsięwzięć, podejmowano z uwzględnieniem podejścia innowacyjnego i zintegrowanego.

Innowacyjność, zgodnie z założeniami LSR, polegała na realizacji operacji, które wskazywały na nowe rozwiązania na obszarach wiejskich (np. siłownie zewnętrzne, nowoczesne boiska sportowe), uwzględniające istniejące zasoby (np. nawiązanie do istniejących szlaków „*Jaszczurczy ślad*”, „*Pierścień fortyfikacji*”, „*Szlak zespołów dworskich*”, „*Szlak gotyckich świątyń*”). Realizacja zadań uwzględniała wykorzystanie istniejących zasobów, w tym kulturę, tradycję np. poprzez organizację pikniku w terenie formie plenerowej inscenizacji pokazu historycznego, organizowano ogólnopolskie festiwale muzyczne, które dotychczas na obszarze objętym LSR nie były realizowane. Jako działania innowacyjne również określono sobie podejmowanie wszelkie inicjatywy na rzecz zachowania ginących zawodów, lokalnych produktów, w tym dbanie o tradycję pod szyldem lokalnej marki LGD- zrzeszenie osób, grup wspólnie działających na rzecz kultywowania tradycji, sztuki.

Operacje te (podejmowane inicjatywy/zadania) realizowano z uwzględnieniem podejścia zintegrowanego, które wielosektorowo, wielowątkowo, wielokierunkowo realizowały założenia LSR. operacje te realizowane były wspólnie przez przedstawicieli różnych sektorów, uwzględniające różne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, historyczne. Ważnym przedsięwzięciem realizującym to założenie była realizacja operacji, które przyczyniły się do przebranżowienia mieszkańców – rolnik podjął dodatkowa działalność usługową, która generowała dodatkowe źródła dochodu ale pozwalała na kontynuację podstawowej działalności rolniczej. Innym przykładem jest organizacja przez organizację pozarządową inicjatywy – gra terenowa, która zaangażowała do realizacji przedstawicieli różnych sektorów, wypromowała obszar działania LGD, w tym markę LGD, wykorzystywała potencjał

przyrodniczy, kulturowy a przede wszystkim historyczny, zrealizowała swoje cele statutowe, włączyła się w animację społeczności lokalnej na poziomie gminy, sołectwa.

Lokalne kryteria wyboru operacji (kryterium lokalne nr 3 w ramach „Małych projektów”) również wskazywały, by były one realizowane w sposób zintegrowany.

ZADANIA WDRAŻANE W RAMACH RÓŻNYCH PROGRAMÓW

Lokalna Grupa Działania realizowała swoje cele strategiczne uwzględniając różne dostępne źródła finansowania projektów. Głównym programem w ramach, którego finansowano zadania realizowane przez LGD był Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2007-2013, w ramach którego ponoszono nakłady związane z kosztami bieżącymi – administracyjnymi i koszty działań animacyjnych, aktywizacyjnych, podnoszących kwalifikacje.

Na koszty bieżące (administracyjne) przeznaczono kwotę 580 168,84 zł (koszty ponoszone do 30.06.2015 r.). W ramach tych wydatków opłacono wynagrodzenia pracowników biura, koordynatorów gminnych, osób zatrudnianych na umowę zlecenie do obsługi informatycznej, obsługi księgowej. Ponoszono także wydatki związane z najmem lokalu, opłatami za telefon i internet, zakupem materiałów biurowych.

Na koszty animacyjne przeznaczono kwotę 185 397,97 zł (koszty ponoszone do 30.06.2015). W ramach tego działania przeprowadzono imprezy promocyjno – kulturalne, zorganizowano rajdy rowerowe, przeprowadzono konkursy, w tym fotograficzny, kulinarne, rękodzielniczy, warsztaty rękodzielnicze i kulinarne, pokazy, odbyły się konferencje i szkolenia dla członków Rady LGD, pracowników biura oraz członków Zarządu, opłacano również koszty udziału w jarmarkach, targach, zakupiono materiały promocyjne, wydano liczne ulotki, publikacje, zakupione tablice informacyjne, banery.

Wszystkie podejmowane działania, każdorazowo, konsultowane były z mieszkańcami z terenu działania LGD czyli wynikały z oddolnej inicjatywy i były odpowiedzią na potrzeby mieszkańców. Zaplanowane działania (szczegółowy opis zadań) co pół roku przedkładane były do akceptacji przez samorząd województwa.

Grupa realizowała także działania ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, w ramach którego zrealizowano zadania na łączną kwotę 543 302,00 zł.

Środki finansowe wydatkowane były na kursy i szkolenia podnoszące kwalifikacje i świadomość ich uczestników. Prowadzone były projekty o różnej tematyce m.in: pozyskiwanie środków z zewnątrz, aplikowanie o środki unijne, kurs komputerowy, kursy

rękodzielnicze: florystyczne, wikliniarstwa, filcowania, wyroby świec i mydeł ozdobnych, wyrobu sztucznej biżuterii, kosmetyczne z elementami stylizacji paznokci i wizażu, fryzjerstwo, kurs tańca, nauki języka angielskiego.

Podejmowane w ramach tego programu działania kierowane były każdorazowo do innej grupy docelowej uwzględniające wiek, status na rynku pracy, status społeczny. Zleżało nam by objąć wsparciem różne grupy, by w ten sposób dać im szansę na dalszy rozwój, na znalezienie pracy, na podjęcie być może swoich działalności. Kurs każdorazowo kończył się wydaniem certyfikatu, co zwiększało szanse na znalezienie pracy.

W ramach konkursów własnych Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego zrealizowano zadania ukierunkowane na integracje i aktywizację osób starszych. Realizowano tutaj spotkania warsztatowe – florystyczne, kulinarne.

A w ramach konkursów własnych Starostwa Powiatowego w Chełmnie zrealizowano zorganizowano piknik rodzinny – historyczny. Koszt zrealizowanych zadań to 5 200,00 zł

Każdorazowo realizowane przedsięwzięcia były odpowiedzią na zgłaszane potrzeby mieszkańców z terenu działania Lokalnej Grupy Działania. Mieszkańcy swoje potrzeby zgłaszali najczęściej podczas uczestnictwa w danych kursie, spotkaniu, warsztacie zgłaszając pomysł, potrzebę realizacji następnych działań. Mieszkańcy chętnie podejmowali inicjatywę współorganizacji wielu wydarzeń – pomoc organizacyjna, wolontariacka np. podczas organizacji pikników. Również samorządy gminne pomagały nam przy realizacji zaplanowanych działań użyczając nieodpłatnie świetlice wiejskie z dostępem do zaplecza sanitarnego, wody, prądu.

WNIOSKI Z REALIZACJI LSR W LATACH 2008-2015, PODSUMOWANIE

Realizacji LSR doprowadziła do zrównoważonego i wielofunkcyjnego rozwoju, gdzie gospodarka, środowisko i społeczeństwo mogą rozwijać się w sposób zrównoważony i zintegrowany. Obszar 4 gmin partnerskich, charakteryzujący się wysoko rozwiniętym rolnictwem, wzbogacony o nowe inwestycje stał się bardziej atrakcyjny w stosunku do lat poprzednich.

Realizacja LSR przyczyniła się w pewnym stopniu do rozwoju funkcji turystycznych regionu, dotychczas bardzo ograniczonych. Poprzez wsparcie działań związanych z rozwojem usług turystycznych, w tym agroturystycznych, z budowaniem elementów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej, podnoszeniem estetyki wsi zrodziła się duża szansa na wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych obszaru dla turystów i mieszkańców terenu LGD.

Ścisła współpraca LGD z samorządem lokalnym, z lokalnymi przedsiębiorcami i organizacjami społecznymi, dała efekt synergii w postaci skutecznych metod rozwiązywania wskazanych w LSR problemów. Poprzez liczne inicjatywy oddolne na rzecz edukacji, rekreacji, kultywowania kultury, ochrony dziedzictwa kulturowego zwiększyła się integracja i aktywizacja społeczności lokalnej. Inwentaryzacja zasobów dziedzictwa kulturowego, stopniowe oznakowanie i opisywanie obiektów i miejsc historycznych, już dało efekt w postaci większego zainteresowania „małą ojczyzną”, Ziemią Chełmińską, wśród samych mieszkańców.

Wsparcie w ramach LSR przedsięwzięć rozwijających infrastrukturę społeczną w postaci świetlic, boisk, placów zabaw, miejsc spotkań, rekreacji i aktywnego spędzania czasu wolnego, zaowocowała w większą liczbą inicjatyw społecznych, w aktywność lokalnych liderów, w zawiązywanie się grup formalnych i nieformalnych (odbudowa znaczenia kół gospodyń wiejskich). Odbudowano w ten sposób nadszarpnięte więzi społeczne, a w konsekwencji nastąpił rozwój aktywnego i dobrze zorganizowanego społeczeństwa.

Niewątpliwie do sukcesu realizacji LSR przyczyniła się poczyniona na etapie tworzenia dokumentu, jakim jest LSR, diagnoza, przygotowana w oparciu o opinie mieszkańców.

Analiza SWOT wytyczała kierunek działania, tak samo jak zaplanowane do osiągnięcia wskaźniki realizacji celów, przedsięwzięć. Wytyczenie pewnych ram pozwoliło na podejmowanie działań zaplanowanych i zgodnych z założeniami LSR.

Stopień osiągniętych wskaźników wskazuje, że założenia zostały zrealizowane.

Również przeprowadzone kontrole potwierdziły zasadność, racjonalność i poprawność podejmowanych inicjatyw.

LGD w okresie realizacji LSR nadzorowana była przez Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego, który delegował swoich pracowników do kontroli, np. płatności, podejmowanych zadań – analiza list obecności, przegląd dokumentacji fotograficznej, racjonalność dokonywanych zakupów, prowadzenie dokumentacji finansowej, w tym prowadzenie dokumentacji organów LGD, Zarządu, Komisji Rewizyjnej, Walnego Zebrania Członków.

Audyt przeprowadzony w roku 2010 przez samorząd województwa oraz badanie ewaluacyjne pn. „Efektywność działalności Lokalnych Grup Działania oraz realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju w ramach PROW 2007-2013 w województwie kujawsko-pomorskim” (badanie prowadziła firma zewnętrzna, na zlecenie samorządu województwa) wykazały pewne nieprawidłowości, które skutecznie, programem naprawczym, wdrożone

(poprawione/uzupełnione) przez LGD przyczyniły się do skutecznego wdrażania podejmowanych działań.

Nieprawidłowości jakie wykazały przeprowadzone kontrole pozwoliły na uzupełnienie umów zlecenie, o dzieło o brakujące zapisy, sporządzanie umów zlecenie i o dzieło zgodnie z przedmiotem umowy (np. była zawarta umowa o dzieło a z punktu prawa była to umowa zlecenie). Doprecyzowano kryteria wyboru operacji, procedury wyboru operacji.

Zarząd LGD, Komisja Rewizyjna również prowadziła stały nadzór nad wszystkimi zadaniami wdrażanymi przez LGD.

Również Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Delegatura w Grudziądzu) w roku 2014 skontrolował dokumentację dotyczącą zawieranych umów, w tym poprawność naliczania obowiązkowych składek.

Stały nadzór nad wdrażaniem zaplanowanych zadań pozwolił na uniknięcie podejmowania decyzji, wdrażania zadań, które na etapie rozliczenia okazały by się niekwalifikowane, niezgodne z LSR.

Wszystkie przytoczone w niniejszym raporcie dokumenty dostępne do wglądu są w Biurze LGD, mieszczącym się w Stolnie (budynek UG Stolno).

Raport opracowano na podstawie danych jakimi dysponowała Lokalna Grupa Działania.